

ŠVIESA

SPALIS-LAPKRITIS-GRUODIS, 1959

Turinys

Apie religiją ir jos šaknis. J. Galvydis	50
Kaitroje. Eilėraštis. Antanas Masionis	53
Didvyriams. Eilėraštis. B. Klimašauskas	53
Žvilgsniai ir patyrimai Vak. Europoj. R. Baranikas	54
Kalba kraujas. Eilėr. Antanas Masionis	57
Žemė ir žmogus. Eilėr. B. Klimašauskas	57
Atsiminimai ir istorija. A. Bimba	58

ŠVIESA

The Light

Prenumeratos kaina: metams \$1.00
Pavienis numeris 25c.

Politikos, Mokslo, Meno ir Literatūros
Trimėnesinis žurnalas

Leidžia Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija, 110-12 Atlantic Avenue, Richmond Hill 19, N. Y.

Redakcinė komisija: R. Mizara, A. Bimba. Atsakomingas redaktorius: A. Bimba

No. 4

Spalis-Lapkritis-Gruodis (Oct.-Nov.-Dec.), 1959

Metai XXVI

Apie religiją ir jos šaknis

J. GALVYDIS

Religija yra ilgus amžius trukęs psichinis ir visuomeninis reiškinys, viena visuomenės sąmonės formų, viena labiausiai paplitusių pasaulėžiūrų.

Nuo senovės tarp religijos priešininkų ir jos šalininkų eina kova, ginčas, kas yra religija, kokie jos esminiai požymiai. Iš tikrųjų, tai yra kova tarp materializmo ir idealizmo. Teisingas, moksliskas atsakymas į iškeltuosius klausimus yra svarbus pasaulėžiūrinis ir kovinis dalykas.

Buržuazinėje literatūroje religijai duodami platūs ir migloti nusakymai. Juose siekiama užmaskuoti tikrąjį religijos pobūdį — būtent, jos pažiūrų fantastiškumą ir klaidingą pasaulio bei gyvenimo supratimą.

JAUSMAI IR RELIGIJA

Labiausiai paplitę tie nusakymai, kurie pagrindiniu dalyku religijoje laiko jausmų, nuotaikų, subjektyvių žmogaus pergyvenimų visumą. Įvairių pažiūrų buržuaziniai autoriai religijoje labai užakcentuoja jausmą. Jie sako, kad proto aparatas religijoje pasitraukęs į šalį prieš daug esmingesnę religijos bazę — jausmą. Jausminis momentas religijos nusakymuose plačiai buvo paplitęs ne tik 19-ame ir 20-ame amž. buržuazinių autorių nusakymuose, bet ir feodalizmo laikais. Žinoma yra viduramžių kata-

likų mistinės teologijos (Bernaras Klervietis) kova su Abeliaro ir kitų racionalizmu. Dar anksčiau skardžiai nuaidėjo Tertuliano posakis "Credo quia absurdum est" (tikiu, kadangi tai yra absurdas). Čia protas, įsitikinimas — niekis, visa yra jausmas, verčias žmogų akiai tikėti dogmomis, nors ir absurdas jos būtų.

Jausmo momentas religijoje labai naudingas teologams ir bendrai religijos gynėjams. Jausmų pagrindu galima sukurti didingą religinį pastatą ir daryti didelį įspūdį jausmingiems tikintiesiems. Jausmais apsiginama nuo įkyrios logikos ir apsieinama be sveiko proto. Kitas klausimas, ko vertas tas pastatas ir kiek jis patvarus. Pasakoja, kad per vieną religinį susirinkimą Niujorke vienas kalbėtojų pažodžiui šitaip kalbėjęs: "Broliai, aš jaučiu — aš jaučiu — aš jaučiu, kad aš jaučiu, bet — o! aš jaučiu! Aš jaučiu!" Komentarai nereikalingi.

Negalima sutikti su teigimu, kad religijai esąs būdingas specifinis, religinis jausmas — dievų, dievo ar šiaipjau dievybės meilė, didžiausias pagarbumas, nuolankumas ar net savotiška baimė ir pan.

PRIEŠ NEPAKLUSNIUS DIEVUS

Religiniai jausmai yra tos pačios prigimties, kaip ir kiti žmonių jausmai. Kai reli-

gininkai kalba apie religinių jausmų specifiškumą, jie nutyli, jog tikintiems šalia tariamai specifinių jausmų — meilės, didžiausio pagarbumo, nuolankumo ar net baimės, reiškiamų jų garbinamiems objektams, tenka pergyventi taip pat nepagarbos, paniekinimo, nepasitenkinimo, pykčio ar net įtūžimo jausmus. Primityvios religijos išpažintojas medžiotojas ar žvejys išlupa ar kitaip paniekinamai nubaudžia dievuko statulą, kam ji nepadėjo jam medžioklėje ar žūklėje. Egipto magas — jau aukštesnės religijos atstovas — graso dievui Oziriui už galimą jo — t. y. mago — nepaklausymą. Istorija žino faktą, kai karštai tikintieji krikščionys su nepasitenkinimu nusigręžia nuo tų šventųjų, kurie jiems nepadėjo, o desperacijos apimti nepagarbiai susidoroja su šventųjų paveikslais ar statulomis.

Užsieniečiai, buvę 17-ame amž. Novgorode, užrašė tokį faktą. Kai 1611 metais degęs šis miestas, vienas miestietis pastatęs prieš savo namą ikoną ir meldęs ją išgelbėti namą nuo gaisro. Bet namas vistiek užsidegęs. Tada įtūžęs savininkas įmetęs ikoną į ugnį, sakydamas: "Tu nenorėjai man padėti, tad dabar pati sau padėk!"

19-ame amž. viduryje Sicilijai kenčiant nuo sausros, vietos valstiečiai mišiomis ir maldomis, iliuminacijomis ir fejerverkais meldė, prašė šventuosius pasigailėti ir atsiųsti lietų. Kai visos nuolankumo ir maldavimo priemonės nepadėjusios, įtūžę valstiečiai šventojo Juozapo statulą išmetę į sodą, kad jis pats pajustų karščio kančias, jam grasę palikti kepintis atokaitoje ligi pradėsia lyti. Blogai pasielgę ir su kitais šventaisiais, ypač su šalies patronu Anželu. Jį nurenę plikai, sukaustę grandinėmis ir grasę paskandinsią ar pakarsią. "Lietus arba kartuvės!" — šaukusi minia, rodydama šventajam kumščius.

MEILĖS IR PAGARBOS JAUSMAI

Visiems žmonėms, taigi ir netikintiems būdingi meilės, baimės, pagarbos bei nuolankumo ir kiti jausmai, kuriuos tikybinkai mielai skiria religinių jausmų specifikos kategorijai. Įvairūs jausmai palydi žmogaus veiklą, jo psichinius procesus, vienaip ar kitaip juos nuspalvindami. Bet dėl to jausmų nelaikome esminiu dalyku.

Tiesa, jausmai ne visur vienodai pasireiškia: vienaip moksle ir filosofijoje, kitaip mene, religijoje. Plati dirva jausmams tenka mene dėl jo specifikos. Jausmai vyrauja ir turi viską aprėpti religijoje todėl, kad jos pozicijos neatlaiko sveiko proto kritikos. Jausmai turi sudaryti tikinčiųjų sąmonėje religijos teigimams prieglobstį nuo proto puolimų. Jausminės nuotaikos religijoje vaidina labai didelį vaidmenį, vis dėlto jausmai nesudaro religijos specifikos, t. y. to, kas yra būdinga vien tik religijai.

MORALĖ IR RELIGIJA

Kitas buržuazinių autorių iškeliamas ir pagrindiniu laikomas religijos požymis yra moralė. Religija, sako jie, siekianti išsaugoti visuomenės pripažintas vertybes, kurios moraliai laikomos žmonių teisingomis ir tinkamomis, jiems siekiant jų pačių gerovės. Moralinį momentą kaip patį svarbųjį religijoje pabrėždavo ir žinomi filosofai idealistai Kantas, Fichtė ir kiti.

Iš tikrųjų, negalima religijai paneigti moralinio momento, tiesa, dažnai tarnaujančio išnaudotojams. Bet moralė yra tam tikra visuomeninės sąmonės forma, turinti savas socialines šaknis ir savo vystymąsi nepriklausomai nuo religijos. Visuomenės klasės — vergvaldžiai, vergai, feodalai, baudžiauninkai, kapitalistai, darbininkai — turi savus moralės kodeksus, dažnai nieko bendra neturinčius su jokia religija, kitąkart net priešingas religinei moralei.

Socialinė moralė visai nesietina su religine morale, ji yra net priešinga pastarajai. Tiesa, tam tikrais istorinio vystymosi laikotarpiais religija ir moralė esti labai susijusios, — religija čia atstovauja išnaudotojiškos visuomenės moralę, — bet moralė vis dėlto nėra pagrindinis religijos požymis, religijai nepriklauso moralės monopolis ir todėl ji neturi figūruoti religijos nusakyme.

Kai kurie religijos tyrinėtojai, kaip Plechanovas, anglų filosofas Tomsonas ir kiti, esminiu religijos požymiu, lygiu su tikėjimu antgamtinėmis būtybėmis, laiko maginius aktus. Pvz., Tomsonas rašė, kad religija esanti "Veiksmų ir įsitikinimų sistema, kuri remiasi prielaida, kad pasaulis yra valdomas antgamtinės jėgos, kurią galima pa-

veikti malda bei aukojimu ir kuri suvokiama tikėjimu, priešingai moksliniam pažinimui”.

Žinoma, religijoje jos praktika, ritualas vaidina labai svarbų vaidmenį. Religijoje žmogus daugiausia ieško gyvenimo palengvinimo, priemonių savo bejėgiškumui prieš jam priešiškas gamtos bei visuomenės jėgas pameršti. Tačiau religija visų pirma yra visuomeninės sąmonės forma, tam tikra ideologija, ir joje svarbiausia tikėjimas antgamtinių būtybių buvimu ir jų galybe, o ne ritualas, išplaukiantis iš pagrindinio dalyko. Ne ritualas vairuoja tikėjimą, o tikėjimas — ritualą. Be to, yra tikinčių žmonių, kurie nepraktikuoja religinio ritualo.

RELIGINIAI KULTAI

Yra tyrinėtojų, kurie būtinu religijos požymiu laiko organizacijos buvimą. Pagal šią pažiūrą religijai atsirasti ir gyvuoti būtina ne tik tikėjimas, bet ir šiokia ar tokia tikinčiųjų organizacija kultui ar kitiems religiniams reikalams atlikti, juos organizuoti.

Tiesa, religiją nuo seniausių laikų ligi mūsų dienų lydi tam tikros dvasininkų, kulto ar šiapjau religinių reikalų organizatorių kategorijos — burtininkai, žyniai, mulos, kunigai. Tačiau yra sektų, kurios apsieina be dvasininkų, ir vis dėlto sektų religiškumas dėl to nė kiek nenublunka. Taip pat negalime paneigti religingumo tų tikinčiųjų, kurie atmeta ritualą ir pasilieka už bet kurios religinės organizacijos ribų. Vadinasi, ne organizacija ir jos tarnai — veikėjai sudaro religijos specifiką.

Esminis pagrindinis dalykas religijoje yra tai, kad ji — visuma vaizdinių, tikėjimų, pažiūrų, jog esama antgamtinio pasaulio. Visi kiti momentai, — jausmai, moralė, ritualas, organizacija — yra antriniai.

Antgamtiškumo sąvoka apima ne tik tariamąsias būtybes — dievą, dievus, gerąsias bei piktąsias dvasias, vėles ir įvairius antgamtinių savumų turinčius daiktus, bet ir antgamtinius reiškinius, pvz., stebuklus, pramanytus ryšius bei santykius su antgamtinėmis būtybėmis, jėgomis, daiktais. Jei nėra tikėjimo antgamtiškumu — nėra ir religijos.

ENGELSAS APIE RELIGIJĄ

Apie pagrindinį dalyką religijoje—apie tikėjimą, jog esama ir antgamtinio pasaulio, kalba ir Fridrichas Engelsas savo žinomame religijos apibrėžime: “Kiekviena religija yra ne kas kita, kaip fantastinis atspindys žmonių galvose tų išorinių jėgų, kuriuos viešpatauja jiems kasdieniniame jų gyvenime, atspindys, kuriame žemiškosios jėgos įgauna nežemiškųjų formą”.

Šis marksistinis apibrėžimas nusako pačią religijos esmę. Svarbiausioji apibrėžimo mintis ta, kad religija yra fantastinis, klaidingas tikrovės atspindys. Antroje apibrėžimo dalyje F. Engelsas sako, kad šiame fantastiniame tikrovės atspindyje — religijoje — žemiškosios jėgos įgyja antgamtinių jėgų formą. F. Engelsas tikėjimą į antgamtines jėgas išskyrė iš kitų religijos požymių, o tai patvirtina teiginį, kad antgamtiškumas yra pagrindinis dalykas religijoje.

Neteisinga būtų antgamtiškumo ieškoti liaudies kūryboje — pasakose, pasakėčiose, epe. Čia nėra vieno svarbaus ir pagrindinio dalyko, būtent, tikėjimo, kad tikrai egzistuoja šios kūrybos personažai ir kad jie iš tikrųjų daro stebuklus, atlieka nepaprastus žygius.

FILOSOFINIS IDEALIZMAS

Religija turi daug bendra su filosofiniu idealizmu. Ir viena, ir kitas mano esant antgamtinį pasaulį ar pradą. Jiems bendra yra sąvokų, vaizdinių atitrūkimas nuo gamtos, jos jėgų įdvasinimas. Jeigu materializmas supranta gamtą tokią, kokia ji yra, tai idealizmas prie jos prideda tai, ko joje nėra—antgamtiška. Todėl religija ir idealistinė filosofija yra giminės. Ne veltui religininkai toleruoja ir brangina idealistinę filosofiją, iš jos semiasi argumentų savo dogmoms ginti, o idealistinė filosofija gina religiją kaip dvasinio prado atspindį žmonių psichikoje. Filosofinis idealizmas yra religijos gynimo forma ir priemonė. Ir religija, ir idealistinė filosofija sudaro frontą prieš materializmą, prieš pagrindinius mokslo teiginius.

Tarp religijos ir idealistinės filosofijos yra daugiau formalus skirtumas. Religijai būdingiausia — tikėjimas, o filosofijai—įsi-

tikinimas. Religija gali apseiti be to, kad tikintieji būtinai suprastų jos dogmas, be loginio jos teiginių suderinimo su tikrove, su mokslų duomenimis. Filisofinis idealizmas reiškia visą sistemą pažiūrų, pagrįstų tariamai teisingais teiginiais, ir stengiasi sudaryti įspūdį, esą jo sistema suderinta su mokslo duomenimis.

PROTAS IR RELIGIJA

Žinoma, ir religija "apeliuoja į protą", mėgina įtikėti, įrodinėti. Religijos apalotagai ir veikėjai prirašė kalnus visokiausių raštų, dėstydami "dievo buvimo įrodymus". Religijos veikėjai, siekdami išplėsti savo tikėjimą, jo įtaką kuo plačiausiems visuomenės sluoksniams, imasi įvairiausių priemonių. Vienus patraukia į savo religiją skelbdami visagalio galybę, masindami rojaus palaima ar grasydami pragaro kančiomis. Kitus, gudresnius stengiasi palenkti daugiau ar mažiau loginiu galvojuimu suderintais argumentais.

Teologai priversti remtis tariamai moksliniais įrodymais, stengdamiesi sulaikyti vis didėjantį žmonių pasitraukimą nuo religijos, mėgindami apsiginti nuo kovingo materializmo, kuris remiasi nenugalimu mokslu bei logika. Žinoma, kitas klausimas, kiek tos teologų pastangos esti sėkmingos.

Nė viena religija negali ligi galo atlaikyti proto logikos. Religiniai mokymai tiek prieštaringi, jų teiginiai tiek neatitinka mokslą, logiką ir bendrai gyvenimo potyrį, jog anksčiau ar vėliau sugriūva, kaip kortų nameliai, kai susiduria su sveiku protu, su mokslo bei gyvenimo faktais. Mūsų dienų religijos išsivystė iš primityvių žilos senovės religinių pažiūrų ir beveik nieko nėra pakeitusios savo pagrinduose; jos visos tapo gyvenimo anachronizmu ir pasidarė visai nebesuderinamos su nuostabia gyvenimo ir mokslo pažanga. Todėl religijų riteriai griebiasi išganingo paslapties "argumento": "paslaptimi" dangsto religijų dogmas, "paslaptینگumu", o ne samprotavimu stengiasi palenkti tikinčiuosius tikėti.

ĮBAUGINTOS FANTAZIJOS ŽAISMAS

Atsiradus religijai, tikinčiųjų žmonių sąmonėje šalia teisingo aplinkos atspindžio

atsirado ir klaidingas, fantastinis atspindys. Pirmasis — tai materialistinė pažiūra į gamtos ir visuomenės gyvenimo reiškinius, jis remiasi tikroviniu atitinkamų dėstingumų pagrįstų viso to, kas egzistuoja, pažinimu; jis suderintas su visa kontroliuojančia ir koreguojančia gyvenimo praktika. Antrasis atspindys yra miglų, antgamtinių vaiduoklių, įbaugintos fantazijos žaismo pasaulis, svaiginas žmogaus sąmonę, paralyžiuojas jo valią, iškreipias galvojuimą ir kliudąs tiek visuomeniniame jo gyvenime, tiek gamtos pažinime. Jis yra perdėm idealistinis.

Abu jie ilgus tūkstantmečius egzistavo žmonių sąmonėje. Ir žmonijos laimė, kad žmonių veikloje vis dėlto laimi sveikas materialistinis pradas. Todėl dievų kuriami "stebuklai" pasirodė esą šiaudiniai, palyginus juos su tais mokslo ir technikos laimėjimais, kuriuos sukūrė ir tebekuria pati žmonija priešingai tariamų dievų valiai ir suderinimai su materialistinės pasaulėžiūros (filosofijos) pripažintais dėsningumais.

KAITROJE

Aš būsiu be lašelio mažo,
Aš pajėgsiu troškulį iškęst!
Atiduosiu, žeme, tau šį lašą...—
Ir daigelis jaunas neužges,
Ir trapi gėlė sausras iškęs . . .

žeme, žeme! Mes visi tau nešam
Po lašelį skambesio širdies,
O drauge—didžiulį meilės lašą!..—
Kur nukris jis—uolos pražydės
Ir groblėtos kalvos atsities!

Antanas Masionis

DIDVYRIAMS

Pagimdo didvyrius kova
Ir užmojai sparnuoti.
Jiems lemta ugnimi gyva
Lyg švyturiui liepsnoti,

Stovėt prie užiančių krantų
Per audrą ir per lietu,
Kad žmonės būsimų kartų,
Ryškiau už juos žibėtų.

B. Klimašauskas

Žvilgsniai ir patyrimai Vak. Europoje

R. BARANIKAS

Tarp socialistinio pasaulio iš vienos pusės ir kapitalizmo tvirtovės—Amerikos—iš kitos, glūdi senas civilizacijos lopšys,—Vakarų Europa. Kokios nuotaikos gaubia tą kontinentą, kuris, taikai išaušus po praeito pasaulinio karo, beveik stovėjo ant socializmo slenksčio? Kokią nuospaudą ant tų senų kraštų paliko šaltojo karo dešimtmetis ir Amerikos hegemonijos, po to, kai vietinėms buržuazijoms kapitalizmo tvirtovės pagalba pasisėkė atblokti masių žengimą pirmyn ir išsaugoti savo privilegijas?

Šią vasarą teko praleisti pagrindiniuose Vakarų Europos kraštuose — Francūzijoje, Britanijoje ir Italijoje, taipgi trumpai pabūti Airijoje ir Šveicarijoje. Taipgi teko kalbėtis su daugeliu žmonių iš Belgijos, Skandinavijos šalių, Vakarų Vokietijos, Austrijos.

Vykau Europon kaip dailininkas, kad pamatyti tuos senus meno lobius Italijoje, kuriuos iki šiol pažinojau tik iš reprodukcijų ir meno istorijos vadovėlių: kad pamatyti, ką naujo kuria dabartiniai Francūzijos, Italijos ir Britanijos dailininkai, ypatingai tapytojai. Bet menas, aišku, negyvuoja tuštumoje, ir pažangus dailininkas taipgi domėjasi politine ir socialine aplinka.

BRITANIJOJE

Pirmas mūsų kelionės etapas—Britanija šį kraštą gerai pažįstu. Jį mačiau karo metu, kuomet nacių aviacija ir tolimosios distancijos raketos daužė Londoną ir kuomet visa tauta buvo įsitraukusi į karo laimėjimo pastangas; paskui Britanijoje teko trumpai pabūti 1950 metais, kuomet darbiečiai stovėjo prie vairo.

Iš pirmo žvilgsnio Britanija, kaip Vakarų Europa bendrai, padarė nemažai pažangos. Karo žymės beveik visai išnykusios, miestai padarė nemažai pažangos statybos ir modernėjimo atžvilgiu. Bet kiek nuodugniau panagrinėjus krašto nuotaiką, jauti,

kad tai šalis, kuri randasi netikrumo ir abejonių skerspainėse.

Darbo partijos pravestos reformos, kaip kai kurių pramoninių nacionalizavimas, ir medicinos socializavimas, savaime nebuvo pakankamos ir konservatoriai toriai įstengė dalį tų reformų anuliuoti. Tiesa, jie nedrįso panaikinti socializuotos medicinos, kuri dabartiniu metu yra vienas šviesiausių taškų Britanijos akiratyje — kiekvienas Britanijoje esantis žmogus, kad ir vienai dienai sustojęs užsienietis, gali gauti veltui medicinišką pagalbą pas gydytojus ir ligoninėse, įskaitant chirurgines operacijas. Bet toriai neišrišo pagrindinių problemų. Kolonialiniai karai Malajoje ir Kenijoje šiuo metu kaip ir užmigę, bet kiekvienas britas žino, kad jie gali bet kada vėl suliepsnoti ir jaunų britų kareivių kraujas vėl liesis tolimosose kitų kontinentų šalyse, kaip Alžyre dabar liejasi francūzų kraujas. Ekonominis krašto fasadas atrodo geras, jeigu žvelgi ten, kur gyvena turtingos klasės, bet industriiniuose Londono priemiesčiuose skurdas dar didesnis, negu prieš dešimtmetį. Be to, savo baurią galvą kelia rasizmo problema. Notting Hill ir keliose kitose Londono darbinikiškose vietovėse dabar gyvena šimtai tūkstančių negrų, imigrantai iš Jamaikos ir kitų Karibų salų, taipgi šiek tiek ir iš Afrikos. Jie gyvena, panašiai kaip negrai New Yorke Harleme, dideliame susispaudime ir skurde, o šalia jų gyvena tokiose pat apylinkėse vietiniai darbininkai. Mosley fašistai ir kitokio plauko rasistai kiršina labiau atsilikusius baltus darbininkus prieš "ateivius, kurie užima jūsų butus ir atima duoną." Buvo net rasistinių riaušių. Torių valdžia sakosi esanti prieš tuos rasistus, bet faktinai ji pro pirštus žiūri į rasistų darbuotę.

O kaip darbiečiai? Jeigu jie tai beviltei ir netikrumui, torių anti-liaudiškumui priešpastatytų kovingą pro-socialistinę programą, Britanijos darbo žmonės juos su laiku vėl

pastatytų prie vairo. Bet taip, deja, nėra.

Londone būnant teko matyti karikatūrą, kuri gerai apibūdina visą Darbo partijos dabartinę rolę. Ta karikatūra tilpo kairesnių darbiečių žurnale "New Statesman" ir ji vaizdavo štai ką: partijos lyderis dešinsparnis Gaitskell su tinklu vaikosi ir bando pagauti peteliškę, kuri vadinasi "nenusistatę sluoksniai." Ta peteliškė simbolizuoja vidurinių klasių elementus, kurie bijo tvirtesnio pro-socialistinio žodžio. Bet kad pagauti tą peteliškę, Gaitskell bėga link prarajos, tuo tarpu, kai strėlė rodo kaip tik į atbulą pusę, kur žėri kelias link socializmo . . .

Darbiečių vadovybė nenori arba nedrįsta priešpastatyti toriams aiškią programą nei vienu klausimu, nors man lankantis Britanijoje jau buvo aišku, kad rinkimai artinasi. Amerikos bazės Britanijoje, kurios nepopuliarios gyventojų tarpe (tas aišku vien iš fakto, kad Amerikos kariai Britanijoje dabar dažniausiai civiliai apsirengę užu savo stovyklos ribų), turi darbiečių vadovybės pritarimą. Nei kalbos dar nėra apie neutralumo sloganą. Tiesa, darbiečiai šaukia už koegzistenciją ir šaltojo karo pabaigą, bet ir toriai su MacMillanu priešakyje demagogiškai pozuoja kaip taikos šalininkai .

Faktas, kad abi didžiosios Britanijos partijos konkuruoja dėl taikos šalininkės reputacijos, rodo, koks gilus yra taikos noras masėse. Ir nenuostabu, nes užtenka pažvelgti į Europos žemėlapi, kad matyti, kas atsitiktų su Britanijos sala atominio-vandenilinio karo metu.

Lygiagrečiai su netikra politine padėtimi Britanijoje ryški ir tam tikras kultūrinis regresas. Nors Britanijoje yra nemažai puikių ir rimtų žurnalų (užtenka priminti "New Statesman," "The Economist," "The Spectator," "Labour Monthly"), kita periodinė spauda savo sensingumu ir tuštumu pralenkia net Amerikos spaudą. Apart Londono "Times," "News Chronicle" ir Manchesterio "Guardian" beveik visi kiti dienraščiai, įskaitant darbiečiams palankų "Daily Herald," pilni sensacijų, erotikos, kriminalizmo aprašymų. Sekmadeniais laikraščiai ypatingai nusikalsta tuo atžvilgiu.

Eilinis britas skaito labai daug šlamšto.

Komunistų "Daily Worker" dabar yra mažas tabloidinio formato laikraštukas. Negalima sakyti, kad jo įtaka didelė, nors jį skaito ne tik komunistams artimi, bet ir kai kurie kairūs darbiečiai.

Palikau Britaniją su jausmu, kad jeigu šiuo momentu įvyktų rinkimai, toriai juos laimėtų. Bet gal tikrenybė iškrės malonų šposą ir rezultatai bus kitokie.

FRANCŪZIJOJE

Francūziją geriausiai pažįstu. Čia teko ilgokai gyventi ir čia atvykęs jaučiausi kaip ir namie. Bet suradau, kad dabar yra, galima sakyti, "dvi Francūzijos."

Viena jų yra oficialioji, modeliuota, kaip ją norėtų matyti de Gaulle, Malraux ir jiems panašūs. Tai Francūzija, kurioje stengiamasi atgaivinti "seno didingumo" pozą. Valdžia kalba apie Francūzijos "didžiąją misiją." Visur pompas ir paradai. Karinės uniformos visur. Oficialus de Gaulle'o paveikslas žvelgia į tave nuo kiekvienos įstaiigos ir raštinės sienos. Visur girdisi sloganas "Le Grandeur Francaise" — francūziškas didingumas. De Gaulle valdžia stengiasi sudaryti išpūdį, kad šalis pergyvena tam tikrą tautinį renesansą. Esą, baigta su silpnomis veik kas mėnesį braškančiomis valdžiomis, su partijų rietenomis, su parlamentiniais ginčiais, su kyšiais, skandalais, aferomis . . . Esą, Francūzija dabar apšvarinta, sustiprėjusi, žvelgianti į ateitį su pasitikėjimu, planuojanti "pacifikuoti" Alžyrą, eksploatuoti Saharos žibalo-naftos šaltinius, gaminti hidrogenines bombas, tapti viena didžiųjų pasaulio jėgų . . .

Bet yra kita Francūzija, — tikrenybės Francūzija. Joje beveik niekas netiki, kad karas Alžyre gali būti laimėtas. Joje žinoma, kad pensijų apkarpymas, algų sušaldymas ir eilė kitų naujų įstatų padarė darbo klasės padėtį beveik nepakeliamą. Joje žinoma, kad visas de Gaulle'o bombastiškumas yra tuščia priedanga, kad už jos slepiasi tokios pat intrigos ir rietenos kaip pirmiau. Virš visko, toje tikrenybės Francūzijoje visi žino, kad de Gaulle ne tik nėra koks tai naujas Napoleonas ar mesijas,

bet kad artinasi valanda, kuomet jis turės paleisti vadeles iš savo rankų.

Tarp tų dviejų Francūzijų šešėlių tarp-laukyje dabar savo galvą kelia visokie tamsūs gaivalai. Paryžiuje dabar matosi ant sienų kreida užrašyti šūkiai "Už francūzišką Alžyrą," po kuriais pasirašo nauja fašistinė partija, pasivadynusi "Parti Nationaliste." Ji turi net savo ženklą, kryžių rutulyje, kuris iš tolo panašus į svastiką. Visokie eks-parasūtistai, eks-karininkai, milicininkai ir turčių sūneliai buriasi į naujas fašistines veteranų organizacijas.

Bet kairiai nusiteikusi darbininkų klasė nesiduoda terorizuojama. Mane bent kiek nustebino faktas, kad de Gaulle režimas neįstengė suvaržyti komunistų ir jiems artimų viešame gyvenime, nors, kaip žinia, apgaulingai juos beveik pašalino per klastuotus rinkimus iš parlamento

"Humanite" ir kiti kairūs laikraščiai visur matomi kaip ir pirmiau. Man būnant Paryžiuje ten rengtasi prie didžiulio masinio pikniko-mitingo užmiestyje "Humanite" naudai, kur privalėjo dainuoti Paul Robeson. Kairiųjų intelektualų centras tebesiranda kaip radosi "Maison de la Pensee Francaise" rūmuose miesto prašmatniame centre, įsiterpęs kaip tik tarp prezidento rūmų ir Amerikos ambasados . . .

Ir visai pamažu, bet visgi nesulaikomai, mezgasi vieningas frontas. Daugelyje provincijos miestelių socialistai vis artimiau bendradarbiauja su komunistais, nors socialistų partijos centras deda pastangas tokiam bendradarbiavimui pastoti kelią.

Kurlink Francūzija? Vienas pažįstamas pažangietis man sakė: "Iš paviršiaus de Gaulle režimas atrodo stipresnis, negu bet kuris kitas pokarinis mūsų šalies režimas. Bet netoli tas laikas, kai jis sprogs kaip koks balionas. Tada mūsų godžioji buržuazija, kuri momentaliai jaučiasi gan saugi, staiga susipras, kad ji visą laiką ėjo link neišvengiamo liepto galo."

ITALIJOJE

Italijoje teko praleisti daugiausia laiko, beveik šešias savaites. Tai vienintelė iš aplankytų šalių, kur neįstengiau laisvai susikalbėti su žmonėmis, nors esu pramokęs

itališkai pakankamai, kad skaityti spaudą ir suprasti paprastus nekomplikuotus pasikalbėjimų sakinius. Visgi nesunku buvo pajusti per tą laiką šalies pulsą.

Italiją apvažiavome beveik skersai ir išilgai. Daug laiko teko praleisti muziejuose, bažnyčiose ir vykti į mažas vietas tik tam, kad pamatyti meno lobius, kaip tai puikius bizantiškus mozaikus Ravenos senose bažnyčiose arba Giotto freskus Paduoje. Ilgas dienas teko praleisti Vatikano muziejuose. Bet taipgi teko, miestuose, kaimuose ir geležinkeluose, stebėti kasdieninį gyvenimą, kalbėtis (šiaip taip susikalbant) su žmonėmis, sekti vietinę spaudą.

Puiki ta Italija, bene gražiausias kraštas, kokį teko matyti. Puikūs jos žmonės, širdingi, pilni energijos, sąmojo. Bet tai taipgi kraštas, kuris sukrečia keleivį savo skurdu, ypatingai Pietinė Italija. Čia taipgi aiškiausiai nubrėžtos klasių kovos linijos.

Tai kraštas, kuris pilnas kraštutinybių. Iš vienos pusės klerikalai atrodo nepaprastai stiprūs—niekur kitur nematysi tiek kunigų, vienuolių ir kitokių dykaduonių. Iš kitos pusės, yra milijonai žmonių, kurie, nors tikinti katalikai, nepaiso kunigų draudimo ir ekskomunikavimu grąsinimo ir balsuoja komunistiniai. Tai vienintelis Vakarų Europos kraštas, kur pagrindinė socialistų partija bendradarbiauja su komunistais ir kurios ženklas yra, visai panašus kaip komunistų, kūjis ir piautuvas.

Darbo masės persveriamai marksistiniai nusistačiusios, ir ne tik miesto proletariatas, bet ir dalis biednos valstietijos ir lauko darbininkų balsuoja komunistiniai arba kairiai-socialistiniai. Iš kitos pusės, pačiame skurdžiausiame Italijos mieste, Neapolyje, kuris pilnas elgėtų, pusbadžių nešvarių vaikučių ir lūšnynų, miesto mēras yra monarchistas ir monarchistai stipri partija . . .

Daugelis italų ir dabar emigruoja, kad dirbti užsienyje. Tarp Romos ir Paryžiaus kursuoja specialūs pigių bilietų traukiniai, kuriais Francūzijoje dirbantieji italai važiuoja ten ir atgal dirbti arba praleisti namie atostogas. Kalabrijoje, Kapulijoje ir Sicilijoje stovi dideli neapdirbti dvarai, latafundijos, kurių savininkai lėbauja

kur nors kurortuose, tuo tarpu, kai bežemių yra tiek ir tiek.

Man būnant Italijoje visas kraštas didžiai domavosi faktu, kad pusiau-autonomiškoje Sicilijos saloje susidarė koalicinė komunistų, socialistų ir kairesnių katalikų vietinė valdžia. Mat, Italijoje ir Krikščionių demokratų partijoje yra nemenkas liberaliniai kairesnis sparnas.

Bet Italijos valdžia lieka kurti žmonių nuotaikoms ir reikalavimams. Į nepasitenkinimą valdžia atsako vienaip—jėga. Jokiam Europos didmiestyje nėra tiek ginkluotos policijos, kiek Romoje. Ir jos yra visokiausių rūšių: miesto policijos, specialios kiekvienos ministerijos sargybinės policijos, karabinierių (nacionalinės gvardijos žandarų), specialios geležinkelių policijos ir dargi specialios sunkiai ginkluotos (automatais) taip vadinamos "celere," kuri yra kaip ir riausių malšinimo policija. Ji dažniausiai naudojama prieš demonstrantus arba streikierius.

Komunistų jėga didelė. Jų organas "Unita" ("Vienybė") spausdinamas trimis laidomis trijuose didmiesčiuose: Milane šiaurės Italijai, Romoje Centrinei Italijai ir Neapolyje Pietinei Italijai. Bet tai dar ne viskas. Jeigu nusiperki "Unitą" Venecijoje arba kitame šiaurės Italijos mieste, laikraštis kasdien turi pilną puslapį žinių iš to miesto. Kitaip sakant, Milano laida spausdinama keliolika "sub-laidų," su skirtingu žinių puslapiu kiekvienam miestui. Laikraštis, kaip matyti, turi greitus korespondentų biurus kiekviename mieste, kurie telefonu praneša žinias Milanui, Romai arba Neapoliui. Panašiai yra keliolika laidų Centrinėje Italijoje, taipgi Pietinėje.

Vienas francūziškai kalbantis italas darbininkas, kuris kelerius metus praleido kasyklose Belgijoje, man sakė važiuojant traukiniu iš Neapolio į Roma:

"Socializmas ateis pas mus pirmiau negu kitur Vakarų Europoje, nes jis mums labiausiai reikalingas."

Taip, kokia puiki būtų gražioi Italija po savo darbo žmonių valdžia! Ir kokia puiki būtų vieninga socialistinė Europa—senas civilizacijos lopšys, atjaunėjusi ir žengianti su pasitikėjimu į priekį!

KALBA KRAUJAS

Šypsena ir svaja, ir viltis, ir daina
Viskas telpa brangiausiame žody—gyventi.
O jie degino, broli, kadaise mane,
Kad sustingtų širdis
Ir kad saulė joje nesroventų.

Mane degino jie . . .
Išsigandę dienos,
Visai žemei jie dieną atimti norėjo.
Taip! Užgeso širdis . . .
Bet neliko širdis pelenuos—
Saulė virto jinai,
Saulė ji iš manęs išsiliejo.

Saulės tos neužklos
Nei kapai, nei ledai.
O žudike! Tave ji kaip šliužą apakins.—
Stipresni užu mirtį gyvybės žiedai
Ir žudomo kūdikio akys.

Šitos akys praplėš smėlį kapo duobės
Ir žiūrės.
O tada tu, žudike, drebėsi.
Krematorijai šauks, pelenai prakalbės!
Ir aš—saulė,
Aš — žuvusių kraujas — tada prakalbėsiu,

Kad nedrįstų
Jau niekad žudikai kiti
Vėl užlieti mūs gyvenimo šventės.
Kad žinotų kiekvienas,
Jog blanksta mirtis
Prieš brangiausią pasaulyje žodį:
Gyventi.

Antanas Masionis

ŽEMĖ IR ŽMOGUS

Kai rankomis glostau aš akmenį kieta,
Arimų grumstelį ar varpas rugių,
Tuoį prakaitą sūrų ir delną pūslėtą,
Ir žmogišką širdį, ir kraują regiu.

Per lauką nutįsę garuojančios vagos
Man primena kvepiančios duonos riekės,
O klevas kadaise nuo bombų apdegęs—
Kančias, kurias teko žmonijai iškęst . . .

Žvelgiu į grumstelį, į želmenį žalią,
Ir, rodosi, žmogų-kūrėją regiu.
Žmogus gali mirti. Jo ryžtas—negali.
Jis lieka dainoj ir daigeliuos rugių.

Bronius Klimašauskas

ATSIMINIMAI IR ISTORIJA

Streikai, unijos, "Naujoji dalyba" 1932-1945 mm.

A. BIMBA

Didžioji ekonominė 1929-1941 metų depresija, pagimdydama multimilijoninę bedarbių armiją, suteikė fabrikantams ir visiems samdytojams auksinę progą nukapati dar tebedirbantiems darbininkams algas. Kadangi darbininkai negalėjo be griežčiausio pasipriešinimo pasiduoti, tai per visą šalį išsiliejo aštriausių streikų banga. Kai kurie šio laikotarpio streikai buvo didelės apimtys ir pasižymėjo aštriausiais susikirtimais, kuriuose buvo paklota nemaža darbininkų gyvybių ir pralieta daug kraujo. Net ir tada, kada Federalinės vyriausybės vairs perėjo iš Huverio rankų į Ruzvelto rankas, buvo streikų, kuriuose darbininkų aukos buvo labai didelės. Dalykas tame, kad pirmoje vietoje prieš streikuojančius darbininkus būna išstatomos įvairių miestų ir valsčių ginkluotos jėgos. Gi šiuo laikotarpiu šios vietinės jėgos pasižymėjo beveik negirdėtu brutališkumu. Štai 1932 m. rugsėjo mėn. kilo Routh River, New Jersey valstijoje, sukniasiuvių streikas prieš algų nukapojimą. Kovon stoji trys tūkstančiai darbininkų. Juos užpuolė miestelio policija. Darbininkai ją nugalėjo ir miestelio valdžia turėjo pasprukti. Tada pribuvo valstijos milicija ir pasileido darban. Keli desėtkai streikininkų atsidūrė ligoninėse, o vienos streikierių šeimos kūdikis tapo kulkos nuskintas.

Tų pačių metų spalio mėn. didžiulį masinį angliakasių susirinkimą Taylorville, Illinojaus valstijoje, užpuolė valstijos gvardija. Prieš angliakasių buvo paleista darban gaminės bombos ir buožės ir pravesta masiniai areštai—sulaikyta net 1,200 darbininkų. Gal geriausiai Illinojaus valstijos ir vietinių valdžių atsinešimą linkui kovojančių darbininkų-angliakasių pavaizduoja įvykiai Zeiglerio apylinkėje. Anglies kompanijos prisamdė daugybę streiklaužių. 1932 metų rugpiūčio 25 d. angliakasiai susimobilizavo

ir patraukė į Zeiglerį apsidirbti su tais streiklaužiais. Sakoma, kad kai angliakasiai pasiekė Zeiglerį, jų buvo apie dvidešimt tūkstančių. Bet darbininkus pasitiko gerai ginkluoti streiklaužiai ir specialūs šerifai. Prieš angliakasių buvo paleista darban kulkosvaidžiai, šautuvai ir kitokie jėgos pabūklai. Palikę kovos lauke desėtkus sužeistų, angliakasiai buvo priversti pasitraukti. Besitraukdami jie šaukė: "Mes sugrįšime savo draugams į pagalbą. Jūs negalite mus visus iššaudyti!" Po to baisaus mūšio šerifas B. Robinson, kuris vadovavo 300 specialių policistų puolimui angliakasių, viešai pareiškė: "Mes apsaugosime streiklaužius. O jeigu angliakasiai vėl bandys ateiti ir pikietuoti kasyklas, tai jie bus užmušti. Kas drįs peržengti Franklino pavieto ribas, tai turės mirti!" Atsakydami valdžios ir samdytojų terorui, komunistai ir pažangieji profesinių sąjungų nariai iškėlė šūkį: "**Organizuokitės ir streikuokite prieš algų kapojimą ir skubos sistemą!**"

Išaušę 1933 metai atnešė naują apsigynimo streikų bangą. Rugpiūčio mėn. komunistų pastangomis sukurtai Nacionalinei angliakasių sąjungai (National Miners' Union) vadovaujant, į streiką išėjo Pittsburgo apylinkėje 35,000 minkštosios anglies kasėjų. Kova buvo sunki ir aštri. Daug angliakasių nukentėjo fiziniai, o vienas jų ir galvą paguldė. Čia prie streiko sulaužymo prisidėjo ir senoji Jungtinė angliakasių sąjunga (United Mine Workers).

Weirton mieste, West Virginijos valstijoje, streikavo 10,000 plieno darbininkų. Patersone, New Jersey valstijoje, pažangiai Nacionalinei audėjų sąjungai vadovaujant, visuotinis streikas prieš algų kapojimą kovon sutraukė 40,000 audėjų.

Tų pačių metų rugsėjo mėn. Uniontown, Pensilvanijos valstijoje, streikuojančius angliakasių užpuolė miesto ir valstijos po-

licija. Sužeista aštuoniolika angliakasių. O spalio mėn. Ambridge miestelyje plieno darbininkų streike ginkluota policija vieną darbininką užmušė, o desėtkus sužeidė.

Wilkes-Barre apylinkėje, Pensilvanijos valstijoje, kovon stojo 70,000 kietosios anglies kasėjų. Jiems vadovavo minėta Nacionalinė angliakasių sąjunga. Šis streikas taip pat buvo streikas ir prieš senosios profesinės sąjungos biurokratus, kurie nesirūpino darbininkų apgynimu prieš vis didėjantį ant jų puolimą iš anglies kompanijų pusės.

Pittsburgh, Pa., streikavo 2,000 skerdyklų darbininkų, o Philadelphia, Pa., 2,000 laivų statytojų. 1933 metais įvyko per visą šalį 1,667 streikai, kuriuose dalyvavo 967,000 darbininkų. Nors darbininkų priešinimasis algų kapojimui buvo labai energingas, bet dauguma streikų buvo pralaimėta.

Tokiomis pat apsigynimo streikų kovomis pasižymėjo ir 1934 metai. Toledo, Ohio valstijoje, buvo kilęs visuotinis streikas, kuris baigėsi tik su mažais laimėjimais, nes Darbo federacijos vadai pasiskubino susitarti su samdytojais pirma, negu streikas spėjo pilnai subręsti.

Labai aštrus buvo San Francisco, Calif., laivakrovių streikas. Darbininkai taip gerai gynėsi prieš policiją, jog net keturi policistai tapo pasiūsti į ligoninę. Liepos mėn. Milwaukee, Wis., streiką numalšino socialisto burmistro (majoro) Hoan paleista darban prieš darbininkus policija. Šimtas streikierių buvo sugrūsta į kalėjimus.

KOVOS PRIE RAMIOJO VANDENYNO

Bet daugiausia visos šalies dėmesio į save atkreipė Pacifiko pakraštyje laivakrovių streikas liepos mėnesį. Štai tik kelios iš San Francisco pranešimų antraštės, paimtos iš "Laisvės":

"Tris laivakrovių milicija nušovė ir desėtkus sužeidė San Francisce."

"Streikierius apmėtė naujausiomis gazi-nėmis bombomis; 75 žmonės nugabenti į ligoninę."

"Industrinė unija šaukia visus laivakrovių kaip Vakaruose, taip Rytuose į visuotinį streiką."

"Portlando policija pašovė keturis streikuojančius laivakrovių."

"San Francisce išsiveržia visuotinis streikas."

"Karo stovis prieš visuotinį streiką."

"Californijos gubernatorius Merriam grūmoja visą San Francisco apstatyti milicija."

"177 sąjungos (unijos) balsuoja dėl visuotinio streiko; taksų ir sunkvežimių vairuotojų streikas suparalyžiavo miestą."

"Gubernatorius pašaukė 6,000 milicijos triuškindi streiką."

"Komunistų partija šaukia eilinius darbininkus imti kovą į savo rankas."

"Juodašimčiai, policija, išdaužė kovingų darbininkų centrus ir areštavo 300 komunistų."

Visos Amerikos akys nukrypo į įvykius San Francisce ir Portlande. Besiplėtojantį visuotinio streiko išsigando ne tik valdžia, bet ir Amerikos Darbo Federacijos vadai. Jie streiką atšaukė. Tas sudemoralizavo darbininkų gretas. Streikas baigėsi be jokių apčiuopiamų laimėjimų, tiktai palikdamas ilgą ir kovingą atmintį Amerikos klasių kovos istorijoje.

Mieste Kohler, Wisconsin valstijoje, 600 policistų užpuolė streikierius ir užmušė du darbininkus. Minneapolis, Minnesota valstijoje, paskelbtas karo stovis ir suareštuota 1,000 darbininkų už karo stovio laužymą.

Alabamos valstijoje sustreikavo 22,000 audėjų. Chicagoje išėjo į streiką 8,500 skerdyklų darbininkų. Pittsburghe kova prieš algų kapojimą stojo 15,000 aluminio darbininkų.

AUDĖJŲ KOVOS

1934 metų rugpiūčio mėn. paskelbtas visuotinis medvilnės darbininkų streikas. Kovon stojo 750,000 darbininkų-kių. Visur miestų ir valstijų valdžios prieš streikierius paleido darban visas teroro priemones. Su rugsėjo mėnesiu streiko lauke jau buvo visas milijonas audėjų. Štai, Charlotte, North Carolinos valstijoje, milicija ir policija nužudė šešis streikierius. O Honea Path, S. Carolinoje, policija nudėjo penkis darbininkus. Greenville nušovė vieną darbininką. Saylesville, Rhode Island valstijoje, policija nušovė vieną darbininką, o tos pačios valstijos sostinėje Providence nudėjo du audėjus.

Burlingtone, North Carolinoje, penki darbininkai subadyti durtuvais.

Teroras prieš audėjus siautėjo visur, teroras buvo baisus, vienas iš kruvinausių visoje Amerikos klasių kovos istorijoje. Pagaliau į situaciją įsimaišė Federalinė valdžia. Prezidentas Ruzveltas paskyrė trijų narių komisiją suvedimui audėjų ir samdytojų į derybas, ir paragino darbininkus tuojau grįžti į darbą. Senosios sąjungos United Textile Workers of America vadai priėmė prezidento pasiūlymą, ir taip užsibaigė šis tikrai visuotinis Amerikos audėjų streikas.

Tais pačiais 1934 metais visa eilė streikų įvyko automobilių gamyboje ir anglies gamyboje. Visur prieš darbininkus taip pat buvo pavartotas aštriausias teroras. Štai Alabamos valstijoje policija nušovė penkis angliakasius, jų tarpe keturi buvo negrai ir vienas baltas. O San Pedro, Californijoje, tapo nudėti trys laivakroviai.

Kiek mažiau, bet įvyko streikų ir 1935 m. ir 1936 metais. 1935 m. streikavo 400,000 minkštosios anglies kasėjų. Margaret mieste, Alabamoje, policija nušovė du angliakasius. Streikas apėmė angliakasius 28 valstijose.

Streikavo Minneapolyie, Minn., Flour City Ornamental Iron Works kompanijos darbininkai. Streikininkus užpuolė policija ir du jų nudėjo ant vietos, o 50 sužeidė. Akrone, Ohio, 1936 m. streikavo Goodyear gumos kompanijos 14,000 darbininkų. Šis streikas išsiskyrė iš daugybės šio laikotarpio streikų tuo, jog jį darbininkai laimėjo.

1937 metai buvo vieni iš streikais skaitlingiausių metų. Beveik nebuvo tokios pramonės šakos, kurioje nebūtų įvykę didesnių ar mažesnių streikų. O kapitalistų klasės sužvėrėjimas tiesiog nebeturėjo jokių ribų. Beveik nebuvo tokio šiais metais streiko, kuriame būtų nebuvo pralietas darbininkų kraujas.

PRIEŠ PLIENO TRUSTĄ

Didžiausi ir aštriausi susikirtimai įvyko plieno ir automobilių gamyboje. Čia beveik visi streikai buvo susieti su darbininkų pastangomis susiorganizuoti į profesines sąjungas. Samdytojų klasė gerai nujautė sa-

vo interesams iš tų pastangų pavojų. Jų atsparumas buvo nesvietiškas. Nesigailėjo jokių lėšų bei pastangų pastoti profesinėms sąjungoms kelią, neįsileisti jų į sunkiąją pramonę. Griebtasi šnipų ir provokatorių pavertimui niekais Industrinių Organizacijų Kongreso (CIO—Congress of Industrial Organizations) pastangų suorganizuoti plieno, automobilių, gumos, aliejaus-žibalo, tekstilės pramonės darbininkus. Tiesa, šnipai ir provokatoriai visuomet buvo Amerikos kapitalistų mėgiamiausia ir pasėkmingiausia priemonė prieš darbo unijas (sąjungas), kurios bandė jų darbininkus sutraukti po unijizmo vėliava, bet šiuo laikotarpiu, pamatę, kad naujasis industrinis profesinių sąjungų judėjimas ne juokais rengiasi įkelti koją į sunkiąją pramonę, negirdėtu įkarščiu jie griebėsi šios priemonės. Visur tuoj pridėjo visokiais vardais ir pavadinimais šnipų-provokatorių verbavimo agentūrų. Kaip niekadoms pirmiau leidosi darban garioji Pinkertono šnipų agentūra. Kongresinė komisija, vadovaujama liberalo senatoriaus LaFollette, iškėlė aikštėn, kad 1936-1937 m. laikotarpyje sunkiojoje pramonėje darbavosi 3,857 šnipai-provokatoriai. Vien tik Pinkertono agentūra užlaikė 1,228 šnipus. Šnipų-provokatorių samdymui kelios didžiosios korporacijos per vienerius metus išleido devynis milijonus dolerių su viršum. Šnipams pavyko net įsiskverbti į kai kurių sąjungų viršūnes ir iš ten talkauti korporacijoms nedaleisti plieno ir automobilių pramonės darbininkams susiorganizuoti.

Šiandien tai gal skambės keistai, bet tais laikais situacija Amerikos darbininkų judėjime susiklostė taip, jog industrinių sąjungų pastangoms suorganizuoti plieno ir automobilių gamybos darbininkus priešinosi ir Amerikos Darbo Federacijos vadovybė. Prie sunkiosios pramonės darbininkų su unijizmo vėliava teko eiti per Federacijos vadovybės galvas. Tai, nereikia nė sakyti, labai ap sunkino organizacines pastangas ir padarino kapitalistų atsparumą.

ISTORINIAI SĖDĖJIMO STREIKAI

Labai svarbu pabrėžti, kad šio laikotarpio streikų kovose Amerikos darbininkai pirmu kartu pavartojo visiškai naują ir nie-

kados pirmiau Amerikos klasių kovos istorijoje neišbandytą metodą. Tai buvo staigmena, kuri laikinai valdančiąją klasę pri-trenkė ir atėmė jai žadą. Įvyko tai, ko niekas nesitikėjo.

Tai buvo 1936 metų pabaiga, gruodžio mėn. paskutinė diena. Per visą šalį žai-bo greitumu nuskambėjo žinia, jog netoli Detroito, to automobilių pramonės širdies centro, palyginti nedideliame mieste Flint, Michigano valstijoje, sustreikavo General Motors korporacijos darbininkai,—ir sustreikavo nauju būdu. Net septynių fabri-kų darbininkai sustabdė mašinas ir atsisakė iš-eiti iš fabri-kų. Jie paskelbė „sėdėjimo“ streiką! Jie, kitais žodžiais, pasakė: Ne-išpildysite mūsų unijos reikalavimų, nepri-pažinsite unijos, mes nedirbsime ir neisime iš fabri-kų laukan.

“Tai revoliucija! Tai konfiskavimas mūsų nuosavybės!” sustaugė per visą šalį sam-dytojai ir jų spauda.

Streikierių šeimos apgulė fabrikus, svei-kindamos ir drąsindamos „sėdinčiuosius“ darbininkus.

Nors tiesioginiai streikas palietė tik 30,-000 darbininkų, bet kadangi tie darbinin-kai auto pramonėje užima strateginę vietą, tai tuojau iš darbo buvo paleista net 200,-000 auto gamintojų. Tuo visa pramonė ta-po suparalyžiuota.

Darbininkus vadovavo United Automobile Workers of America (Jungtinė Ame-rikos automobilių darbininkų sąjunga), kuri buvo viena iš keleto industrinių sąjun-gų, sudariusių naujai įsikūrusį Industrinių organizacijų kongresą. Tai buvo šios uni-jos ir viso kongreso pirmas dramatiškas žy-gis, didžioji pradžia organizavimo darbinin-kų sunkiojoje pramonėje po industrinio uni-jizmo vėliava. Tai buvo drąsus žygis, nes patį automobilininkų sąjunga tebebuvo pa-lyginti silpna organizacija, savo organizuo-tose gretose veikiausia dar neturinti daugu-mos automobilių pramonės darbininkų.

“Sėdėjimo” streiko pranašumas prieš tra-dicinius streikus buvo tame, kad, pasilikda-mi įmonėse, darbininkai kietai uždarė var-tus skebų įvežimui, taip sakant, prikalė prie vietos silpnesnės valios darbininkus, svyruo-jančius, abejojančius darbininkus įtraukė

į masinį ūpą, entuziazmą. Daug kartų prak-tika yra įrodžius, kad darbininkai, išėję į tradicinį streiką, greitai netenka masinio en-tuziazmo, kuris, kaip žinia, taip labai rei-kalingas bile kovai laimėti. Tradiciniame streike, nepaisant visų pastangų išvesti dar-bininkus į pikieto linijas, tiktai dalis jų išei-na pikietuoti, grumtis su skebais (streiklau-žiais) ir policija — pikietuoti įmones eina tiktai drąsiausi, ryžtingiausi, sąmoningausi darbininkai. Beveik kiekviename tradicinia-me streike dauguma darbininkų sėdi ir laukia, kad kovą laimėtų jų kovingieji broliai. Be to, labai greitai taip namie sė-dinčių darbininkų dalis pradeda abejoti, svyruoti, ypač kai streikas užsitęsia. Silp-nesnės valios darbininkai greitai palūžta, pasiduoda prieš propagandai ir viliojimui ir sugrįžta į darbą, tai yra tampa skebais. Kas kita su streiku, kuriame darbininkai už-sidarę fabrike, užsibarikadavę, išviję laukan bosus ir boselius, kurie negali prie darbi-ninkų prieti ir juos demoralizuoti.

Be to, kadangi tai buvo naujas kovos bū-das, automobilių darbininkų streiku tuojau susirūpino ir susidomėjo visa šalis, staiga visų Amerikos darbo žmonių akys nukrypo linkui Flint darbininkų General Motors kor-poracijos fabrikuose. Iš vienu liejosi baimė ir prakeiksmas streikieriams, o iš kitų, iš darbo žmonių, plaukė užuojauta ir prita-rimas.

Buržuazija visuose šalies kampuose pradėjo reikalauti, kad valdžia, Federalinė valdžia, turinti Flinto darbininkus “pamo-kyti,” jėga juos išmetant iš fabri-kų. Tik taip šalies vyriausybė galinti apginti ir ap-saugoti privatinio biznio gyvenimo būdą, atsteigti konstitucines nuosavybės teises ir pastoti kelią “socializmui” Amerikoje.

Šiandien, žinoma, galima tik filosofuoti, kas būtų atsitikę, jeigu Washingtone pre-zidento vietoje būtų sėdėjęs ne Ruzveltas, bet Huveris ar Kulidžius. Galimas daiktas, kad būtų tuojau buvusi pasiūsta Federalinė armija darbininkus išmesti iš fabri-kų. Bet kadangi Federalinė valdžia, su Ruzveltu priešakyje, buvo pripažinusi darbininkams teisę organizuotis į profesines sąjungas, tai su armijos pasiuntimu į Flintą nebuvo pa-siskubinta, nors, reikia žinoti, kad šitokiam

darbininkų kovos būdai nepritarė nei Ruzveltas, nei kuris kitas valdžios šulas.

MIESTŲ IR VALSTIJŲ VALDŽIOS

Kadangi visa Amerikos streikų kovos istorija byloja, jog tik retuose atsitikimuose samdytojams prisieina šauktis Federalinių ginkluotų jėgų prieš darbininkus, nes beveik visuomet užtenka miestų policijos ir valstijų milicijos, todėl ir dabar pirmiausia samdytojai pareikalavo, kad Michigano valstijos valdžia su gubernatoriumi Frank Murphy priešakyje, darbininkus jėga iškraustyti iš General Motors fabrikų. Deja, gubernatorius Murphy irgi nepasiskubino samdytojams talkon su valstijos milicija. Pirmoje vietoje dėl to, kad tiek jam, tiek visiems, kurie matė "sėdinčiųjų" darbininkų ryžtą, buvo aišku, jog juos iš įmonių iškraustyti būtų galima tikrai baisios masinės skerdynės keliu. Be to, juk nebuvo užtikrinimo, kad tie darbininkai, užsibarikadavę fabrikuose, jau visiškai tokie beginkliai. Tuo būdu, buvo galvojama, kad tokia susikirtime ne vienas ir valstijos milicijantas turėtų padėti savo galvą. Taipgi nebuvo užtikrinimo, kad kiti automobilių pramonės darbininkai ne tik Flinto, bet ir didžiojo industrinio Detroito, taipgi kitų pramonių kovingieji darbininkai stovės rankas susidėję, kai valstijos milicija skers streikierius. Juk visa atmosfera buvo taip uželektrizuota, jog joje visko buvo galima tikėtis... Kad tai visa negalėjo neveikti gub. Murphy nusistatymo, abejoti netenka. Iš kitos pusės, gub. Murphy skaitėsi liberalu ir ištikimu prezidento Ruzvelto filosofijos ir nusistatymo pasekėju. Kiek vėliau, beje, kaip savo pažiūrų žmogų, prez. Ruzveltas Murphy įstatė į šalies Aukščiausią teismą pakreipimui teismo "Naujosios dalybos" pusėn.

Kaip ten nebūtų, šis istorinis "sėdėjimo" streikas tęsėsi šešias savaites. Baigėsi tikrai 1937 metų vasario 11 dieną, ir baigėsi didžiuliu darbininkų laimėjimu, kai už General Motors korporaciją jos prezidentas William O. Knudsen ir už United Automobile Workers of America Industrinių organizacijų kongreso prezidentas John L. Lewis pasirašė kontraktą.

Darbininkai laimėjo: pilną sąjungos (unijos) pripažinimą, priėmimą atgal į darbą visų darbininkų be jokios diskriminacijos prieš tuos, kurie stovėjo streiko priešakyje, ir sutikimą korporacijos tuojau eiti į derybas dėl nustatymo algų skalės, darbo valandų ir šiaip įvairių darbo sąlygų korporacijos įmonėse. Nereikia nė kalbėti, jog su neapsakomu entuziazmu ši galingosios General Motors korporacijos pasidavimą pasitiko ne tik streikieriai, ne tik visi auto pramonės darbininkai, bet visos Amerikos visi darbo žmonės. Viskas pasikeitė. Ledai tapo pralaužti. Viena iš didžiausių ir atkakliausių korporacijų tapo paklupdyta ant kelių. Nuo dabar, industrinės profesinės sąjungos imsis darbo visur organizuoti neorganizuotus darbininkus sunkiojoje pramonėje. Šiuo streiku prieš General Motors korporaciją tapo įrodyta galimybė po industrinio unijizmo vėliava sutraukti milijonus ir milijonus darbininkų.

Tai, žinoma, toli gražu nereikšė, jog nuo dabar organizavimas neorganizuotų darbininkų kitose auto gamybos korporacijose jau nebesusidurs su atkakliausiu pasipriešinimu. Juo labiau nereikšė, jog po šio istorinio laimėjimo jau nebeteks susidurti su atkakliausiu pasipriešinimu iš plieno pramonės korporacijų pusės, kurių darbininkus suorganizuoti jau mojosi Industrinių organizacijų kongreso (CIO) sukurtas SWOC (Steel Workers Organization Committee — Plieno darbininkų organizavimo komitetas). Tai visa tuojau paaiškėjo. Vietomis net atrodė, kad samdytojai, išsigandę Flinto darbininkų naujo kovos būdo ir laimėjimo, ėmė priešintis unijų pripažinimui dar didesniu ryžtu. Štai, tą patį vasario mėnesį Fansteel Metalurgical Corporation, Waukegan, Illinois, darbininkai pabandė pasekti General Motors korporacijos Flinto fabrikų darbininkų pėdomis ir paskelbė sėdėjimo streiką. Bet jie tuoj buvo vietos policijos šautuvais, buožėmis ir gazonėmis bombomis užpulti ir iš įmonės išmušti laukan. O visgi sėdėjimo streikai pasikartojo daugybėje vietų. Ne visur jie buvo laimėti, bet ne visur ir pralaimėti.

Laimėję prieš General Motors, darbinin-

kai padarė puolimą ant kitos labai stambios korporacijos — Chrysler Corporation. Beveik visuose ir šios korporacijos fabrikuose kilo sėdėjimo streikai. Nors korporacijos priešinimasis unijai buvo labai tvirtas, bet netrukus tapo palaužtas, ir ji kovo 3 d. sutiko pradėti su unija pasitarimus, o balandžio mėn. pradžioje visai pasidavė, pripažindama uniją.

PRIEŠ FORDO TERORĄ

Bet gal iš visų auto pramonės korporacijų Fordo kompanija pasirodė atkakliausia ir atsilaikė prieš uniją net iki 1941 metų. Tačiau ir Fordo kompanija turėjo nusilenkti prieš pirmyn žygiuojantį industrinį unijizmą. Taip, jog su Fordo pasidavimu jau beveik visa auto pramonė buvo suorganizuota ir United Automobile Workers (Jungtinė automobilių darbininkų sąjunga) tapo viena iš didžiausių industrinių sąjungų visoje šalyje.

Ypatingai didelį vaidmenį šiose Amerikos darbininkų pastangose suvaidino komunistai. Komunistų partija į Jungtinės automobilių darbininkų sąjungos pastangas suorganizuoti visus tos pramonės darbininkus metė visas savo jėgas. Detroito ir apylinkės komunistai atsistojo organizavimo kampanijos priešakin. Tiek auto unijos vadai, tiek CIO vadovybė su Lewisu priešakyje komunistų talką ir darbą su mielu noru priėmė ir su jais pilnai kooperavo, nors, vėliau, toji vadovybė tą komunistų vaidmenį greitai pamiršo ir jiems paskelbė griežčiausią kovą. Niekam nėra paslaptis, jog be komunistų energijos ir pastangų, atsidavimo darbui ir pasiaukojimo visa CIO kampanija ne tik tarpe auto pramonės darbininkų, bet tarpe plieno ir kitų sunkiosios pramonės šakų darbininkų būtų nepavykusi, — bent jau nepavykusi taip, kaip pavyko. Visuose sėdėjimo streikuose komunistai ir jiems simpatingi darbininkai sudarė viso darbininkų ryžto ir atsparumo nugarkaulį.

SU PLIENO DARBININKAIS

Dabar žodis kitas apie organizavimą plieno pramonės darbininkų. Nemažiau dėmesio CIO atkreipė į plieno darbininkus. Tai irgi buvo herkuliškas pasimėjimas. Tam

darbui CIO nesigailėjo lėšų. Ypač daug finansais ir organizatoriais darbavosi Jungtinė angliakasių sąjunga. Netenka nė valandėlei abejoti, jog jeigu ne angliakasių sąjunga, CIO plati kampanija suorganizuoti plieno darbininkus, taip ir kitus sunkiosios pramonės darbininkus, būtų pasilikusi tik popieriniu troškimu. Užpuolimas ant plieno trusto buvo vienas iš drąsiausių ir geriausiai suplanuotų CIO žygių tuo istoriniu laikotarpiu. Nebuvo pamiršta 1919 metų streiko istorija. Vietoje atsidėti menkute tuo laiku gyvuojančia plieno darbininkų sąjunga, visą organizacinę kampaniją paėmė į savo rankas CIO. Tapo įkurtas su dideliu išdu Steel Workers Organization Committee (SWOC), įtraukta į darbą šimtai organizatorių, tykiai ir slaptai, bet plačiausiu mastu pradėta verbuoti vienon industrinė unijon (sąjungon) narius, suorganizuoti organizaciniai komitetai visose įmonėse ir net atskiruose įmonės skyriuose.

Plieno darbininkų atsiliepimas į CIO pastangas visur buvo entuziastiškas. Daugiausia spėkų buvo sukoncentruota prieš United States Steel Corporation. Supratimas buvo, kad palaužus šią korporaciją, didžiausią ir galingiausią iš visų plieno pramonėje korporacijų, mažesnės ir silpnesnės turės pasiduoti. Unijos pripažinimo reikalavimas padarytas vyriausiu reikalavimu ir pradėta ruošti prie streiko. Atitinkamu laiku paskelbta, kad jau dauguma šios korporacijos darbininkų yra susirašę į uniją. Taip SWOC besiruošiant prie streiko, vieną gražią dieną išgirdome, kad United Steel Corporation nutarė pasiduoti ir pasirašė kontraktą. Aišku, šios galingos korporacijos vadai pabūgo naujosios streiko formos. Jie numatė, kad plieno darbininkai rengiasi pakartoti sėdėjimo streiką, kuris taip sėkmingai paklupdė General Motors korporaciją. Kontraktas pasirašytas 1937 metų kovo 2 d. Tai buvo istorinis pasidavimas. Daugeliui atrodė, kad nuo dabar beliko laiko klausimas, kada pasiduos ir kitos plieno korporacijos. Daugeliui nebuvo nė minties, jog tos kitos korporacijos bei kompanijos dar labiau sustiprins savo atkaklumą prieš SWOC.

Tos kitos, mažesnės korporacijos sudarė bendrą frontą ir nusprendė iš paskutinių laikyti. Jos pasivadino "Little Steel" ("Mažuoju plienu"). Į bendrą frontą įėjo: Republic Steel kompanija, Youngstown Sheet and Tube kompanija, Inland Steel, Weirton Steel ir Bethlehem Steel kompanijos. Jau pasidarė nebe "Mažasis plienas," bet milžiniškas plienas. "Mažasis plienas" tuojau pasmerkė ir atmetė United States Steel korporacijos susitaikymą su SWOC ir leidosi streikus laužyti. Užvirė viena iš žiauriausių ir aštriausių kovų vi-soje Amerikos klasių kovos istorijoje. Paklusnios miestų ir valstijų valdžios pasiskubino "Mažajam plienui" talkon prieš jų darbininkus.

Bet plieno darbininkai, paragavę laimėjimo prieš United States Steel korporaciją, nė girdėti nenorėjo apie pasitraukimą ir atsisakymą teisės būti organizuoti. Vienas didžiausių plieno gamybos centrų Amerikoje randasi netoli Chicagos pietrytiniame Michigan ežero gale, kur randasi South Chicago, Gary ir Indiana Harbor. Ten savo įmones turi Republic Inland ir Youngstown and Tube plieno kompanijos. Šių miestų valdžios aparatas buvo plieno interesų rankose. Jų policijos priklausė plieno kompanijoms ir ištikimai pildė visus jų poreikius.

(Pabaiga 1960 m. Nr. 1)

STATEMENT REQUIRED BY THE ACT OF AUGUST 24, 1912, AS AMENDED BY THE ACTS OF MARCH 3, 1933, AND JULY 2, 1946 (Title 39, United States Code, Section 233) SHOWING THE OWNERSHIP, MANAGEMENT, AND CIRCULATION

Of Šviesa published Quarterly at Jamaica, N. Y., for October 1, 1959.

1. The names and addresses of the publisher, editor, managing editor, and business manager are:

Publisher American Lithuanian Workers Literary Ass'n, 110-12 Atlantic Ave., Richmond Hill, N. Y.

Editor, Anthony Bimba, 110-12 Atlantic Ave., Richmond Hill 19, N. Y.
Managing Editor, Anthony Bimba, 110-12 Atlantic Ave., Richmond Hill, N. Y.

Business Manager, Klements Ben Deps, 110-12 Atlantic Ave., Richmond Hill 19, N. Y.

2. The owner is: (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also imme-

diately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual member, must be given.)

American Lithuanian Workers Literary Association, 110-12 Atlantic Avenue, Richmond Hill 19, N. Y.

3. The known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 percent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are: (If there are none, so state.) None.

4. Paragraph 2 and 3 include, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting; also the statements in the two paragraphs show the affiant's full knowledge and belief as to the cir-

cumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than of a bona fide owner.

5. The average number of copies of each issue of this publication sold or distributed, through the mails or otherwise to paid subscribers during the 12 months preceding the date shown above was: (This information is required from daily, weekly, semiweekly, and tri-weekly newspapers only.)

Klements Ben Deps, Bus. Mgr.-Secy. Sworn to and subscribed before me this 21st day of September 1959.

(SEAL)

JOHN ORMAN
Notary Public, State of New York
Term Expires March 30, 1961

No. 41-2972850

Qualified in Kings County
Certificates filed with
Queens County Clerk.